

Ćwiczenia rozwijające uwagę, pamięć słuchową i słuch fonematyczny.

Rozgrzewka

1. Jaki instrument zagrał? – należy przygotować proste instrumenty, np. flet, harmonijkę ustną, bębenek, cymbały itp. Dziecko i dorosły najpierw grają na każdym instrumencie; następnie jedno z nich się odwraca, a druga osoba odgaduje, na jakim instrumencie zagrano. Jeżeli dziecko sobie nie radzi, zaczynamy od dwóch różnych instrumentów np. bębenek, cymbały.
2. Powtórz moją melodię! – osoba dorosła wystukuje prosty rytm na bębnie, który dziecko próbuje odtworzyć -wyklaskać, wytupać lub zagrać na instrumencie. Można wprowadzać elementy ruchu-podskoki, (na jednej, na dwóch nogach), stawianie kroków lub innych ruchów.
3. Jaka to melodia? – osoba dorosła nuci znane dziecku piosenki, które ono próbuje powtórzyć i rozpoznać.

Analiza i synteza wyrazowa zdań:

1. Ile wypowiedziano zdań? – należy przygotować paski papieru lub kolorowe tasiemki. Osoba dorosła wypowiada zdanie i układa przed sobą tasiemkę(na wzór, niezbyt długie tasiemki- symbol zdania). Zadaniem dziecka jest odkładanie tasiemki po każdym wypowiedzianym przez dorosłego zdaniu.
2. Ile wyrazów słychać w zdaniu? – osoba dorosła wypowiada zdanie. Każdemu wypowiedzanemu wyrazowi towarzyszy układanie klocka. Następnie wspólnie z dzieckiem podliczane są klocki – wyrazy w zdaniu. Należy zaczynać tego typu ćwiczenia od zdań krótkich, typu: To lala; Ola ma buty; Ela ma lalę, itp.
3. Budowanie zdań – dorosły wypowiada wyrazy, które mogą utworzyć zdanie, np.: lala, Ola, ma – układając przed dzieckiem tyle klocków, ile wyrazów wypowiedział. Wspólnie z dzieckiem stara się ułożyć z podanych wyrazów – klocków poprawne zdanie: Ola ma lalę. W podobny sposób ćwiczenie jest przeprowadzane z większą ilością wyrazów.
4. Układanie zdania na zadaną liczbę wyrazów – osoba dorosła wybiera określoną liczbę klocków, np. 3 – dziecko ma za zadanie ułożyć zdanie składające się z trzech wyrazów. Początkowo dorosły pomaga w układaniu zdania. W podobny sposób wykonywane są ćwiczenia z większą liczbą klocków. Należy pamiętać, że: i, na, pod, w, z – to też wyrazy.

Ćwiczenie analizy i syntezy sylabowej:

1. Jak mama woła dziecko przez okno? – osoba inscenizuje sytuację nawoływania przez matkę dziecka, które bawi się na podwórku: Baa-siaa, Oo-laa, Jaa-sieek, AAniaa, itp.

Dorosły objaśnia dziecku, że wydzielone w nawoływaniu części wyrazów to sylaby.

Wspólnie z dzieckiem bawi się wywoływaniem znanych imion.

2. Wyklaskiwanie sylab – dorosły wyjaśnia, że będzie wypowiadał wyraz, a następnie podzieli go na sylaby – jednocześnie wyklaskując je. Po krótkiej prezentacji dorosły wymawia wyrazy w całości, dziecko wypowiada wyraz sylabami – wyklaskując każdą wypowiadaną sylabę. Jeśli dziecko ma problem z sylabizowaniem, prosimy je, aby położyło rączkę pod brodą i wyczuwało ruch opuszczania brody, towarzyszący wymawianiu samogłosek tworzących sylaby (samogłoska jest ośrodkiem sylaby, na początek najlepiej wybrać wyrazy z głoskami a,o,e).

W jednej sylabie może znajdować się zawsze tylko jedna samogłoska. W wyrazie ciocia samogłoskami tworzącymi sylaby są: o-a.

3. Podliczanie sylab w wyrazie – sylabicznemu wypowiadaniu wyrazów towarzyszy odkładanie właściwej ilości klocków. Sylaby – klocki są przeliczane, wyrazy można porównywać w zależności od ilości sylab.

4. Jaki wyraz został wypowiedziany? – osoba dorosła wypowiada wyraz sylabami (w początkowej fazie pomocne mogą być obrazki, na które wskazuje dorosły), a dziecko wypowiada płynnie wyraz w całości, np. ko-la-no – kolano.

5. Zabawa z Papugą(może być inna maskotka, jaką kto ma) – dorosły – wykorzystując zabawkę pacynkę wypowiada proste zdanie sylabami, a dziecko wypowiada je płynnie. Po krótkim treningu następuje zmiana ról. Z użyciem pluszaków lub pacynek dziecko i dorosły bawią się w sylabiczne wypowiadanie dłuższych wyrazów, fraz i krótkich zdań.

6. Kończenie wyrazów – dorosły wskazuje dziecku obrazek, wypowiada jego nazwę sylabizując, ale bez wymawiania ostatniej sylaby. Zadaniem dziecka jest dopowiedzieć ją, a następnie powtórzyć cały wyraz płynnie, np. pa-ja... – ...cyk – pajacyk.

7. Szukanie wyrazów na zadaną sylabę – osoba dorosła wypowiada pierwszą sylabę, np. la, a następnie wspólnie z dzieckiem poszukuje wyrazów rozpoczynających się sylabą la – lala, lasek, latawiec, itp. Początkowo mogą pomóc obrazki rozłożone przez dzieckiem.

8. Zabawa w sklep – dorosły układa na stole przedmioty, np. produkty: budyń, budzik, burak, buty, kawa, lizak, cukierki i prosi dziecko, aby sprzedało mu te przedmioty, których nazwy rozpoczynają się sylabą bu.

9. Rozpoznawanie ostatniej sylaby w słowie – dorosły i dziecko dokonują analizy

sylabowej słów akcentując ostatnią sylabę wyrazu. Próbuje poszukać słów kończących się tą samą sylabą. Jeżeli dziecko ma trudności, można korzystać początkowo z obrazków, ale dążymy do tego, aby po wypowiedzeniu przez dorosłego słowa, dziecko skupiło swoją uwagę słuchową i dokonało analizy sylabowej.

10. Rymowanki – dziecko podaje słowo, a osoba dorosła szuka innego, które rymuje się z tym słowem, tzn. kończy się taką samą sylabą. Po krótkim treningu następuje zmiana ról. Początkowo należy akceptować również słowa nonsensowne.

12. Wyszukiwanie sylab w środku słów – dorosły, sylabizując, wypowiada różne słowa, dziecko sygnalizuje (kłaśnięciem w dłoń, podniesieniem ręki, tupnięciem), gdy usłyszy słowo zadaną sylabą w środku, np. sylaba mo w słowach samolot, samochód, komoda, pomocnik.

13. Łańcuchy sylabowe – ćwiczenie polega na tym, że dziecko i dorosły, na przemian, wypowiadają słowa, w których końcowa sylaba poprzedzającego jest początkową sylabą następnego wyrazu, np. lam/pa – pa/da – da/ma – ma/ka ron – ron/del – del/fin....

Ćwiczenie umiejętności wyodrębniania głosek na początku i na końcu słów

(w nagłosie i w wygłosie):

1. Wyodrębnianie samogłoski na początku wyrazu – osoba dorosła wypowiada różne słowa, które rozpoczynają się na tę samą samogłoskę, np. o – oooko, oookulary, oobrazek, ooosa, oookno... Pierwsza głoska (nagłosowa) wypowiadana jest szczególnie wyraźnie i nieco dłużej. Do dziecka kierowane jest pytanie: posłuchaj, jaki dźwięk słyszysz na początku wypowiedzianych słów?

2. Wyszukiwanie słów na zadaną głoskę – dorosły układa przed dzieckiem obrazki i prosi, aby wybrało te, które rozpoczynają się na zadaną głoskę. Na tym etapie nadal dobrze jest ćwiczyć z wykorzystaniem słów rozpoczynających się samogłoskami.

3. Wymyślanie słów na zadaną głoskę – dorosły wypowiada samogłoskę (oprócz samogłoski ustnej: y oraz samogłosek nosowych: ą, ę), a dziecko wymyśla słowa, rozpoczynające się takim dźwiękiem. W przypadku samogłoski u akceptowane są słowa mające w zapisie ortograficznym litery: u, ó.

4. Wysłuchiwanie głosek – osoba dorosła wypowiada różne słowa, a zadaniem dziecka jest klasnąć w dłoń, gdy usłyszy słowo na zadaną głoskę.

5. Rysowanie słów – na planszy z zapisem literowym głoski (w czterech jej postaciach –

drukowanej: dużej i małej, pisanej: dużej i małej) dorosły wspólnie z dzieckiem rysuje obrazki na tę głoskę w nagłosie. Ilustracje mogą być również wycinane z gazet. Wyrazy ortofoniczne, tzn. takie, których wymowa pokrywa się z zapisem ortograficznym są przez osobę dorosłą podpisywane pismem pisanym. Następnie wspólnie z dzieckiem podpisuje rysunki drukiem – literami wycinanymi z gazet lub pisząc.

6. Wyodrębnianie spółgłosek na początku słów – należy przygotować obrazki rozpoczynające się na określoną spółgłoskę. Początkowo należy wybierać spółgłoski trwałe, tzn. takie, które można przeciągać i nie zmienia się ich brzmienie, np. f, w, s, z, itp. Osoba dorosła wymawia nazwy poszczególnych ilustracji, lekko przeciągając i akcentując spółgłoskę nagłosową, np. sssanki, sssamolot, sssok, sssarna, sssłonko... – zadaniem dziecka jest wysłuchać i wypowiedzieć, jaką głoską rozpoczynają się te słowa.

7. Co nie pasuje? – osoba dorosła przygotowuje kilka obrazków, wśród których jeden rozpoczyna się inną głoską niż pozostałe. Wypowiada wolno nazwy obrazków, a zadaniem dziecka jest wyodrębnić obrazek, którego pierwsza głoska różni się od reszty.

8. Zagadki – osoba dorosła wypowiada proste zagadki, typu:

- zaczyna się na z, wisi na ścianie i tyka (zegar);
- zaczyna się na l i świeci na suficie (lampa);
- zaczyna się na k, miauczy (kot).

9. Zagadki literackie – osoba dorosła czyta proste zagadki dla dzieci ze zbiorów, np. M. Przybysz-Piwko „Zbiór zagadek i przysłów dla dzieci” lub B. J. Stec „Zagadki dla najmłodszych”. A zadaniem dziecka jest odgadnąć zagadkę i powiedzieć, na jaką głoskę rozpoczyna się słowo, które jest rozwiązaniem tej zagadki. Jeżeli nie ma się dostępu do zagadek literackich, pomijamy to ćwiczenie, ponieważ nie chodzi tu o jakiekolwiek zagadki. Zagadki literackie pisane są specyficznym językiem i warto, żeby dziecko z nim się zetknęło, ponieważ rozszerza to jego zasób słownictwa i uczy rozumienia tekstów literackich, co jest bardzo potrzebne w szkole.

10. Co słychać na końcu słów? – osoba dorosła wypowiada krótkie, jednosylabowe słowa zakończone tą samą głoską, lekko ją akcentując, np. las, pies, nos, włos, pas..., zadaniem dziecka jest wysłuchać i wypowiedzieć głoskę, na którą są zakończone wszystkie słowa.

11. Wyszukiwanie obrazków – dorosły rozkłada przed dzieckiem obrazki, wśród których nazwy kilku kończą się na tę samą głoskę. Wspólnie, dorosły i dziecko, nazywają obrazki i

ustalają głoskę wygłosową (końcową) każdego słowa, a następnie odkładają te obrazki, których nazwy mają taką samą ostatnią głoskę.

12. Który obrazek nie pasuje? – dorosły rozkłada przed dzieckiem kilka obrazków, wśród których jest jeden, którego nazwa zakończona jest inną głoską niż pozostałe. Zadaniem dziecka jest odrzucić ten obrazek i uzasadnić swój wybór.

13. Wysłuchiwanie samogłosek na końcu wyrazów – dorosły wypowiada słowa kończące się samogłoską, np.: o – paltooo, latooo, saltooo, oknooo – wymawiając wygłosową samogłoskę nieco dłużej, bardzo wyraziście. Jeśli dziecko zamiast końcowej samogłoski wypowiada ostatnią sylabę słowa, np. w wyrazie lato dziecko mówi: to - należy je dopytać, co słyszy na końcu sylaby tooo?

14. Kłaśnij, gdy usłyszysz słowo zakończone na... – dorosły wypowiada kilka słów kończących się na wybraną głoskę. Następnie umawia się z dzieckiem, że będzie wypowiadał różne słowa, zadaniem dziecka jest zareagować – klasnąć, gdy usłyszysz słowo kończące się zadaną głoską.

15. Domino logopedyczne – osoba dorosła wypowiada słowo, a zadaniem dziecka jest ustalić jaką głoską (NIE LITERĄ!) to słowo się kończy i wypowiedzieć słowo rozpoczynające się od tej głoski. Zabawa trwa dopóty, dopóki ktoś nie wypowie słowa kończącego się głoską y. Wówczas dorosły wyjaśnia dziecku, że w języku polskim nie ma słowa rozpoczynającego się głoską y.

V. Wyodrębnianie kolejnych głosek w słowie:

1. Synteza słów trzygłoskowych – osoba dorosła wypowiada słowa, rozdzielnie artykułując każdą głoskę, pamiętając, aby nie przeciągać spółgłosek w wymowie, nie podpieścić ich samogłoską y! Dorosły wypowiada: k-o-t i wskazuje na obrazek kota, a następnie: l-a-s i pokazuje las na obrazku. Po takim krótkim treningu pyta dziecko: co słyszysz? n-o-s, jeśli ma ono kłopot z wypowiedzeniem słowa nos, dorosły powtarza, wskazując jednocześnie na swój nos.

2. Tyle klocków, ile głosek... – osoba dorosła wypowiada słowo, dokonując analizy fonemowej (głoskując), np. p a s – zadaniem dziecka jest powtórzyć i odłożyć tyle klocków, ile zostało wypowiedzianych głosek w słowie. Podczas wspólnej zabawy wypowiadane są słowa jednosylabowe, dwusylabowe, a nawet trzysylabowe, ale tylko takie, których wymowa nie różni się od zapisu ortograficznego. Dobierane do zabawy

słowa powinny być łatwe do wypowiedzenia przez dziecko.

3. Ile słychać głosek? – każdy z uczestników tej zabawy ma pasek papieru i nożyczki. Osoba dorosła wypowiada słowo, głoskując – każdej wypowiedzianej głosce towarzyszy odcięcie kawałka papieru. Dorosły pyta: z ilu kawałków – głosek składa się słowo...? Następuje przeliczanie odciętych kawałków paska. Zamiast odcinania paska można go urywać, albo wkładać do pojemnika koraliki, itp.

Ćwiczenie pamięci słuchowej:

1. Wspólne recytacje wierszyków z wyrazami dźwiękonaśladowczymi – osoba dorosła wielokrotnie czyta dziecku wierszyki z onomatopejami, do momentu, gdy jest ono gotowe do wspólnej recytacji - polegającej na dopowiadaniu przez nie wyrazów dźwiękonaśladowczych, np.:

Jedzie pociąg: fu... fu... fu...

Trąbka trąbi: tru... tu... tu...

A bębenek: bum... bum... bum...

Na to żabki: kum... kum... kum...

Woda z kranu: kap... kap... kap...

Konik człapie: klap... klap... klap...

Mucha brzęczy: bzz... bzz... bzz...

A wąż syczy: sss... sss... sss...

2. Nauka wierszyków słowno-obrazkowych – osoba dorosła wypowiada krótki wierszyk (wyliczankę) ilustrując jego treść prostymi rysunkami, np.

Łóżko, kołdra, poduszczyk, pod kołderką śpi laleczka.

Szafa, krzesło i stoliczek – to laleczki pokoiczek...

3. Nauka wyliczanek – dorosły wypowiada rytmicznie teksty prostych wyliczanek, a dziecko powtarza w miarę możliwości wiernie słowa, np.:

Ene due like fake, torba borba ósme smake.

Eus deus kosmateus. I morele paks.

Umiem skakać, umiem biec,

Lecz nie umiem chleba piec.

Umiem śmiać się umiem brykać

I koziołki śmieszne fikać.

Halo,halo, gdzieś ty był?

Mów tu zaraz, coś ty pił?

Piłeś wino, piłeś wodę?

Wytrzyj sobie teraz brodę.

4. Powtarzanie ciągów wyrazów – opiekun nazywa przedmiot z otoczenia wskazując go – dziecko powtarza: lampa – lampa; a następnie wskazuje na kolejny przedmiot, ale wcześniej wypowiada pierwsze słowo: lampa – okno...; lampa – okno – stół...; lampa – okno – stół – kubek.... Po pewnym treningu można zaniechać podpowiadania poprzez wskazywanie konkretnych przedmiotów.

5. Powtarzanie ciągów cyfr – ćwiczenie polega na powtarzaniu kolejnych cyfr, bezpośrednio po ich usłyszeniu. Po pewnym czasie można bawić się w powtarzanie coraz dłuższych sekwencji.

6. Zapamiętywanie ciągów – powtarzanie: dni tygodnia, listy zakupów, jadłospisu...

7. Powtarzanie zdań – dorosły wypowiada proste zdanie, dziecko stara się je wiernie powtórzyć, np.: Ola ma kota.

Tomek niesie owoce do domu.

sp11_pila@wp.pl